

Ἐπισκόπου Θεοκλήτου Γ. Σετάκη
Μητροπολίτου Ἰωαννίνων

Κλωνοποίηση στὸν ἄνθρωπο
ἢ
ὑπέρβαση τοῦ ὁρίου του

ΖΩΣΙΜΑΙΑ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ

ΙΩΑΝΝΙΝΑ 1999

ISBN 960-85069-9-9

Στὴν ἱερὴ σκιά
τοῦ Γρηγόρη Βοσνίδη
Ἰατροῦ καὶ Ἀνθρώπου

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Ὁ κλῶνος ὡς ὑποστατική αἰτία δὲν εἶναι ἄγνωστος στὴ φύση. Ἀκόμα ἢ ἀπόλυτη ὁμοιότητα καὶ συμβατότητα τῶν ὑποστάσεων, πού προκύπτουν ἀπὸ τὴν κλωνοποίηση, εἶναι ὄχι μόνο ἀποδεδειγμένη, μὰ κοινὴ ἐμπειρία.

Ὁ θάνατος εἶναι κατάστασι, πού ὁ ἄνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ παραδεχτεῖ. ὅσο κι ἂν θέλει νὰ τὴν βλέπει ὡς τὴν μοναδική, τελικὴ βεβαιότητα. Ἡ πρακτικὴ τῶν μεταμοσχεύσεων τὸν βοήθησε νὰ ὄνειρευτεῖ τὴν δυνατότητα νὰ πολεμήσει τὸν θάνατο μέσα ἀπὸ τὴν προσωρινὴ ἀναβολή, πού κατὰφερε μὲ τὴ χρησιμοποίησι, τῆς μεταμόσχευσης ὀργάνων, πού λυτρώνουν ἀπὸ τὸν ἐπαπειλούμενο ἀπὸ τὴ φθορὰ τους θάνατο.

Στὸ χῶρο τῆς ἰατρικῆς ἀναπτύχθηκε, ἴσως καὶ στὸ χῶρο γενικῶς τῆς ἔρευνας, μιὰ ἠθικὴ πού ὀνομάστηκε βιοηθικὴ, στὴν ὁποία βασικὴ παράμετρος παρέμεινε ἡ ὠφελιμότητα τοῦ ἀποτελέσματος. Ὅμως ἱστορικὰ γίνεται ἀποδεκτὸ πὼς τὸ ὠφέλιμο δὲν ἀποτελεῖ διαχρονικὴ ἀξία.

Ὁ ἄνθρωπος-πρόσωπο βρίσκεται μέσα στὸν κόσμο καὶ τὸν ἀντιμετωπίζει μὲ μοναδικὸ προσωπικὸ τρόπο, πού συγκροτεῖ τὴν ἐνοιάθετη ἢ τὴν φιλοσοφικὰ αἰτιολογημένη ὑπαρξιακὴ του κοσμοθεωρία.

Ἡ ἀναζήτηση τῶν θρησκευτικῶν ἀπόψεων ἐπὶ θεμάτων τῆς βιοηθικῆς, ὅταν δὲν ἀποτελοῦν ἄλλοθι μετάθεσης τῆς εὐθύνης διὰ τὰ ὀριζόμενα σὲ ἄλλους, εἶναι μιὰ διερεύνησι πού θὰ τοῦ ἐπιτρέψει νὰ ἔχει σὲ ἐγρήγορσι τὴ

συνειδησή του ως μιὰ αὐτεξούσια ὄντοτητα μέσα στὸν κόσμο.

Μὲ βάση τις παραπάνω σκέψεις προσωπική μας ἄποψη ἀποτελεῖ ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν νομιμοποιεῖται νὰ σταθεῖ ἀρνητικὰ στὴν προσπάθεια τοῦ ἀνθρώπου νὰ γνωρίσει ὅσο γίνεται βαθύτερα τὸν κόσμο, ἀλλὰ δὲν μπορεῖ καὶ νὰ παρακολουθήσει τὴν ὠφελιμιστικὴ ἠθικὴ ποὺ διαμορφώνεται γύρω ἀπὸ τὰ θέματα τῆς ἔρευνας.

Ἡ Ἐκκλησία εἶναι χῶρος κοινωνίας Δημιουργοῦ καὶ δημιουργήματος, γι' αὐτὸ καὶ ἡ θεώρησι τῶν θεμάτων ποὺ τίθενται ἐνώπιόν της πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ βάση τὴν ὄντολογικὴ ἠθικὴ τους, γιὰ νὰ παραμείνει ἀκέραιο τὸ αὐτεξούσιο τῆς ἐρευνώσης προσωπικότητας, τὴν ὁποία τὴν δεδομένη στιγμή ἀγκαλιάζει μὲ τὴν ἐνέργεια τῆς λυτρωτικῆς χάριτος.

Ὁ πρόεδρος τῆς Νεφρολογικῆς Ἑταιρείας Νίκος Παπαγαλάνης, ὕστερα ἀπὸ πρότασι τοῦ καθηγητῆ Χαράλαμπου Μουτσόπουλου, μοῦ ἔκαναν τὴν τιμὴ καὶ μοῦ ἔδωσαν τὴν χαρὰ νὰ παραβρεθῶ στις «Τρίτες Κυθηραϊκὲς ἡμέρες νεφρολογίας καὶ ὑπέρτασης» στὸ ὄμορφο νησί τῶν Κυθῆρων καὶ νὰ μοιραστῶ μαζί τους τις σκέψεις ποὺ ἀκολουθοῦν.

Ἦταν γιὰ μένα μιὰ ἀπρόσμενη χαρὰ καὶ μιὰ πλούσια συναισθηματικὴ ἐμπειρία μιᾶς ζεστῆς συντροφιάς ἀνθρώπων ποὺ πραγματώθηκε στὰ Κύθηρα ἀνάμεσα στις 15 καὶ 19 Σεπτεμβρίου τούτου τοῦ χρόνου καὶ τοὺς εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδιάς.

† Ι.Θ.

Πρῶτα - πρῶτα θὰ προσπαθήσω νὰ προσδιορίσω τὴν ταυτότητά μου, γιατί ἔτσι νομίζω θὰ εἶναι περισσότερο ἀντιληπτὴ ἢ συνάφεια τοῦ λόγου μου, ἀλλὰ καὶ θὰ προσδιορίζεται τὸ ὑπόβαθρο τῶν σκέψεων μου.

Εἶμαι, λοιπόν, μιὰ πραγματικότητα, μιὰ ὄντοτητα ἢ ὁποῖα βούλεται, βουλεύεται καὶ ὀρᾶ. Εἰς τὸ βούλεσθαι τὰ ὅρια μου εἶναι ἀπεριόριστα, εἰς τὸ βουλεύεσθαι ὑπείσερχονται ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν περιορισμοὶ καὶ εἰς τὸ πράττειν ὑπείσερχονται περιορισμοὶ κυρίως ἔξωθεν, καθ' ὅσον ἡ ὀράση ἐμφανίζεται μόνον μετὰ τὸ ξεπέραςμα τῶν ὀρίων τῶν ἔσωθεν περιορισμῶν.

Ταυτόχρονα ὅμως μὲ τὴν σύλληψη τῆς ὄντοτητάς μου συνειδητοποιῶ, ἢ μᾶλλον συλλαμβάνω μὲ τὴ νοητικὴ λειτουργία μου, ὅτι δὲν ἀποτελῶ μοναδικὴ ὄντοτητα, ἀλλὰ ἀποτελῶ μιὰ μονάδα ἐνὸς εὐρύτερου ὑποσυνόλου, εἴτε ὁμοειδῶν ὄντοτήτων εἴτε ἑτεροειδῶν πραγματικότητων (π.χ. ὁμοειδῆ πρόσωπα, περιβάλλον, φυτὰ, ζῶα κ.λ.π.). Καὶ ἐνῶ συλλαμβάνω γνωσιολογικὰ τὴν ὑπαρκτικὴ μου διάσταση στὸ χῶρο, κατανοῶ ὅτι δὲν μπορῶ μὲ τὸν ἴδιον τρόπο νὰ συλλάβω τὸ ποιητικὸ αἴτιο τῆς ὑπαρκτικῆς μου διάστασης, ἀλλὰ καὶ τὸν Λόγον τῆς.

Ὡς πρόσωπο δὲν ἔχω ἄμεση ἐπαφὴ μὲ τὴν ἐφηρμοσμένη ἐπιστήμη, πέραν τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων καὶ μάλιστα σὲ ἀρκετὰ παρωχημένο χρόνο, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ πλευρᾶς θεωρητικῶν ἐπιστημῶν ἢ μόνη μου ἐπαφὴ εἶναι

μέ τήν ἐπιστήμη τῆς Θεολογίας καί μάλιστα τῆς ἀποκαλυπτικῆς Θεολογίας καί αὐτῆς ὡς ἐφηρμοσμένης Θεολογίας.¹

Ἀκολουθία αὐτῶν τῶν θέσεων εἶναι νά δυσκολεύομαι νά κατανοήσω ἀκριβῶς τήν ἀλληλουχία τῶν σκέψεων τῶν ἀσχολουμένων μέ τήν ἔρευνα, ὅπως τὸ ἴδιο ἀναγνωρίζω δυσκολία καί στόν ἐπιστήμονα ἐρευνητή νά συλλάβῃ τήν ἀλληλουχία τῶν σκέψεων τοῦ Θεολόγου. Παρά ταῦτα νομίζω ὅτι ἔχουμε ἓνα κοινὸ σημεῖο καί οἱ μὲν καί οἱ δὲ. Θεωροῦμε ὡς ὑφιστάμενον τὸ ποιητικὸν αἴτιον τῶν πραγματικοτήτων πού μᾶς προσδιορίζουν ἢ μᾶς περιβάλλουν οἱ μὲν ἐρευνηταί ὡς ὑπαίτιον αἰτίαν πρὸς προσδιορισμὸν οἱ δὲ Θεολόγοι ὡς ὑπαρξιακὴν ὄντοτητα, ἡ ὁποία στοῦ ΕΙΝΑΙ τῆς περιέχει τήν αἰτία τῆς ὑποστάσεώς τῆς. Ἄθελα μου ἔρχεται στοῦ μυαλό μιὰ ἀπάντηση τοῦ Ρίλκε σ' ἓνα νέο ποιητὴ στήν ἀγωνία του γιὰ τήν πίστη του. «Ἄν ὁμως παραδεχόσαστε πῶς ὁ Θεὸς δὲν ὑπῆρξε στὰ παιδικὰ σας χρόνια, οὔτε καί πρωτύτερα,..... ἂν μέ τρόμο νοιώθετε πῶς, καί τώρα ἀκόμα, τήν ὥρα τούτη πού μιλάμε γι' αὐτόν ὁ Θεὸς δὲν ὑπάρχει - πῶς γίνεται τότε (μιὰ καί δὲν ὑπῆρξε ποτέ) νά θλιβόμαστε γιὰ τήν ἀπουσία του, ὅπως θὰ θλιβόμαστε γιὰ κάτι περασμένο, καί νά τὸν ἀποζητᾶτε σὰν νά τὸν εἶχατε χάσει;».²

Σὲ ἄρθρο τοῦ καθηγητῆ Σέκερη μέ τίτλο «Ἀπὸ τὸν

1. Μέ τὸν ὅρο ὑπονοῶ τήν διδασχὴ τῆς πίστες ὡς μαρτυρίας.

2. Rainer Maria Rilke, Γράμματα σ' ἓνα νέο ποιητή. Μετάφραση, Μάριου Πλωρίτη. Ἐκδ. Ἰκαρος, ια' ἐκδόση, σελ. 67.

Ἀνόργανο Κόσμο στους πρώτους (ζῶντες) Ὅργανι-
σμούς» διαβάζουμε: «Ἡ κοσμογονία ὅπως τὴν φαντά-
ζονται σήμερα οἱ εἰδικοί, μὲ βάση θεωρητικές καὶ πει-
ραματικές μελέτες καὶ μαρτυρίες, ἀρχίζει κάπου μετα-
ξύ 10 - 18, πιθανῶς 15 δισεκατομμυρίων ἐτῶν, ὅταν τὸ
σύνολο τῆς ἐνέργειας καὶ μάζας τοῦ σημερινοῦ κόσμου
ἦταν συμπυκνωμένο σὲ ἓνα “μαθηματικὸ σημεῖο”. Τὸ
σημεῖο αὐτὸ ἀπότομα, ἐκρηκτικά, ἀρχισε νὰ διαστέλε-
ται (ἐπομένως καὶ νὰ φύχεται) μὲ καταπληκτικὴ ταχύ-
τητα, διεργασία πού συνεχίζεται καὶ σήμερα».¹

Ἡ βαθύτερη ἔννοια αὐτῆς τῆς διατυπώσεως τῆς κο-
σμογονίας θρῖσκεται στὸ ὅτι μὲ βάση τὴ θεωρητικὴ
προσέγγιση καὶ τὴν πρακτικὴ ἐμπειρία τῶν σήμερα
συμβαινόντων ἀνάγεται σὲ μιὰ ἀξιωματικὴ διατύπωση,
ἐνάρξεως τοῦ σύμπαντος εἰς τὸ παρελθόν.

Σὲ ἄλλο σημεῖο τοῦ ἀρθροῦ ἀναφέρεται: «Βασικό,
ἄλυτο ἀκόμα πρόβλημα, εἶναι τὸ ἂν οἱ μηχανισμοὶ ἀντι-
γραφῆς ἀναπτύχθηκαν ἀνεξάρτητα καὶ ἔξω ἀπὸ τὴν
ἀρχέγονη, μὲ μεταβολικὴς ἰκανότητες κατάστασι, κυτ-
ταρικὴ δομὴ καὶ ἀργότερα ἐνσωματώθηκαν στὸ κύττα-
ρο ἢ ἂν ἡ ἀνάπτυξη αὐτῆ συντελέσθηκε παράλληλα μέ-
σα στὸ κύτταρο».² Καὶ αὐτὴ ἡ ἀποψη, ἀπτομένη, τῆς
ὄντολογικῆς προέλευσης τῆς ζωῆς ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν ἐσω-
τερικὴ δέσμευση τοῦ ἐρευνητῆ νὰ θέλῃ νὰ εἶναι ἐλεύθε-

1. Ἐθνικὸ Ἴδρυμα Ἑρευνῶν, Εἰδικὴς Μορφωτικὴς Ἐκδόσεις, Ἡ
θεωρία τῆς Ἐξελίξεως, Ν/μβριος - Δ/μβριος 1994 σελ. 2.

2. αὐτόθι, σελ. 7.

ρος από κάθε κοσμογονική προκατάληψη. Ἡ δέσμευση αὐτὴ δὲν εἶναι ἀναιτιολόγητη, διότι ἐὰν κάθε πρώτη ἀδυναμία του νὰ ξεπεράσῃ τὶς πολὺμορφες δυσκολίες πού ἐμφανίζονται στὴν προσπέλαση τοῦ μυστηρίου τῆς ζωῆς ἐλύετο μὲ ὀρισμούς, τότε ὁ δρόμος τῆς ἔρευνας, ἂν δὲν ἔκλεινε ὀριστικά, θὰ ἦταν τρομερὰ δύσβατος.

Ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ διατυπώσω μία ρητορική ἐρώτηση χωρὶς ὅμως νὰ στερεῖται καὶ πραγματικοῦ περιεχομένου: Μήπως ὁ ἄνθρωπος ὄντας κέντρο τῆς γνωστικῆς του προσπάθειας ἐρευνᾷ τὸν κόσμον ὄχι γιὰ νὰ τὸν γνωρίσῃ, καθὼς προκαλεῖται ἀπὸ τὴν παρουσία του, ἀλλὰ τὸν ἐρευνᾷ γιὰ νὰ ἰδιοποιηθῇ τὸ μυστήριο τῆς ὕπαρξός του ; Καὶ νομίζω ὅτι ἡ ἀπάντησή δίνεται ἔμμεσα πλὴν σαφῶς ἀπὸ τὴν ἀποψη τοῦ καθηγητῆ Μιλτου Τύπα πού ἀκολουθεῖ: «Ἐκεῖνο ὅμως, πού παραμένει εἶναι ἡ οὐσία τοῦ θέματος, καὶ θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ τὸ τονίσω, σὲ ὅτι ἀφορᾷ τὴν ἐννοια τῆς ἐξέλιξης, οἱ βασικὲς παράμετροι, τὰ βασικὰ δεδομένα, ἀλλὰ κυρίως ἡ προσέγγισή πού ἔχει ὁ κάθε ἐρευνητῆς εἶναι αὐτὴ πού καθορίζουν τὶς θεωρίες καὶ διαφοροποιοῦν τὰ συμπεράσματα τοῦ καθενός».¹

Μετὰ τὶς παραπάνω σκέψεις ἀπὸ τὶς ὁποῖες ἐπιστημάνθηκε ὅτι ἀνάμεσα σ' ἓνα θεολόγο καὶ ἓνα ἐρευνητῆ, ὑπάρχει διαφορὰ πρόσληψης τοῦ ΕἶΝΑΙ τοῦ κόσμου ἀφ' ἑνός καὶ ἀφ' ἑτέρου ὅτι ἀνάμεσα στὸν θεολόγο καὶ τὸν ἐρευνητῆ ὑπάρχουν ἴσως καὶ κοινοὶ τόποι, θὰ σταθούμε στὴ σημερινὴ πραγματικότητα.

1. Μιλτος Τύπας, ἐνθα ἀνωτέρω σελ. 16.

Και αυτή, ή πραγματικότητα μπορούμε νά πούμε πώς συνοψίζεται στην ακόλουθη πρόταση. Έχει γίνει δυνατή ή κλωνοποίηση θηλαστικού, περίπτωσι, Doly στο Ίνστιτούτο Roslin τής Σκωτίας, 22 ποντικοί στο Π/μιο τής Χαβάης, κάποια μωσχάρια στο Πανεπιστήμιο Kinki τής Ίαπωνίας και δημιουργούνται βάσιμες ελπίδες για τὸ ἐνδεχόμενο κλωνοποίησης τοῦ ἀνθρώπου. Όμως ἂν και εἶναι αὐτή ή πραγματικότητα πόρρω ἀπέχει ἀπὸ τοῦ νά δυναθῇ νά χρησιμοποιηθῇ ὡς παραγωγική διαδικασία με τή σημερινή στάθμη τής χρησιμοποιούμενης τεχνολογίας, γι' αὐτὸ και παραμένει μιὰ ἐμπειρία τής ὁποίας ή σκοπιμότητα εἶναι πρὸς διερεύνησι. Νομίζω τὰ πρῶτα σημάδια για τὸ πρόωρο γήρασμα τής Doly δὲν εἶναι καθόλου ἐνθαρρυντικά.

Ένα στοιχείο τὸ ὁποῖο θεωροῦμε ὅτι πρέπει νά ἐπισημάνουμε εἶναι ὅτι τὸ γονιμοποιημένο ἀπὸ ἐνῆλικο DNA ὠάριο ἐρεθίστηκε με ἡλεκτρικὸ παλμὸ προκειμένου νά γίνει ἔναρξη τής πολλαπλασιαστικῆς διαδικασίας τοῦ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο γονιμοποιημένου ὠαρίου.¹

Μαζί με τὰ πρῶτα ἐργαστηριακὰ ἀποτελέσματα τής μεθόδου τής κλωνοποίησης, ἂν ὄχι πρὶν ἀπὸ αὐτὰ, ἀρχίζει νά ἀντιμετωπίζεται τὸ γεγονός και ἀπὸ τήν ἠθική και φιλοσοφική του διάστασι, με δυαδική τοποθέτησι.

Υπάρχουν οἱ ὑπέρμαχοι τής κλωνοποίησης πού κά-

1. Τις πληροφορίες για τήν κλωνοποίησι πήραμε ἀπὸ τὸ διαδίκτυο και εὐχαριστοῦμε θερμὰ τὸν δ/ντή τής Νεφρολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Περιφερειακοῦ Νοσοκομείου Γ. Χατζηκώστα κ. Μεγάλη Παππά για τήν μεταφορά τους στην ἑλληνική γλώσσα.

νουν βέβαια διάκριση μεταξύ τῆς κλωνοποίησης ζώων καὶ τῆς κλωνοποίησης τοῦ ἀνθρώπου. Θεωροῦντες τὴν πρώτην ὡς ἐπιτρεπομένη καὶ τὴν δεύτερη, ὑπὸ ὄρους ἐπιτρεπομένη. Οἱ ἠθικοὶ ὅμως ὅροι πού τίθενται χαρακτηριστρίζονται ἀπὸ τὴν ὠφελιμότητα τοῦ ἀποτελέσματος. Ὅμως ὅσο καὶ ἂν ἡ ἠθικὴ πράξις εἶναι ὠφέλιμος εἶναι ἀναγκαῖον γιὰ νὰ ἔχει διαχρονικὴ ἀξία νὰ ἔχει ἐρείσματα ἰσχυρότερα. διότι τὸ ὠφέλιμον ὁὐκ εἶναι πάντοτε διαχρονικόν. Ἔτσι πιστεύεται ὅτι ἡ κλωνοποίησις τοῦ ἀνθρώπινου ἐμβρύου καὶ ἡ ἐπ' αὐτοῦ ἔρευνα μπορεῖ νὰ προσφέρῃ γνώση γιὰ τὴν ἐπίλυσις μιᾶς σειρᾶς ἰατρικῶν προβλημάτων ἀφ' ἑνὸς ἢ νὰ βοηθήσῃ πάσχοντας εἰς τὴν ἀναπλήρωσις πασχόντων ὀργάνων τῶν ἰδίων. ἀλλὰ ἐδῶ νομίζω, σπὸ ὄνομα μιᾶς ὠφελμιστικῆς ἠθικῆς, παραγνωρίζεται ἡ ὄντολογία τῶν ὑπάρξεων. Βέβαια μπορεῖ νὰ ὑπάρξῃ ἡ ἔνστασις, ἐὰν εἶναι ἢ ὄχι ὄντότητα ὁ κλώνος! σημεῖο εἰς τὸ ὁποῖο θέλω νὰ πιστεύω ὅτι καὶ ὁ ἐρευνητὴς θὰ τοποθετηθῇ, μετὰ τὴν ὑπαρξιακὴν του φιλοσοφικὴν σκέψιν.²

1. Ἀπὸ μετέχοντα στὴ συνάντησις, ἐρευνητὴ ἐτέθη, ὡς ἄποψις, πῶς ἡ καλλιέργεια κλώνων πρὸς ἀπόληψιν, ελαστοκυττάρων γιὰ τὴν ἀντικατάστασις, φθαρμένων ὀργάνων ἀποτελεῖ ἔκφρασις, τῆς ὑπὸ τοῦ Εὐαγγελίου διδάσκουμένης ἀγάπης πρὸς τὸν πλησίον. Μιὰ τέτοια ὅμως θεώρησις, παραβλέπει ὅτι ὁ κλώνος εἶναι δυνάμει αὐτοτελὴς ὄντότητα καὶ ἐπομένως ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη, ἐνεργεῖται ὄχι ὡς λειτουργία κένωσης τοῦ ἀγαπῶντος πρὸς τὸν ἀγαπῶμενον, ἀλλὰ ὡς ἐνέργεια τρίτου μετὰ μάλιστα ἀπὸ βιαίαν παρέμβασιν, ἐπὶ αὐτοτελοῦς ὄντοτητάς.

2. Παράθελε θέσις, τοῦ Καθηγητῆ, Μ. Τύπα πού ἀναφέρεται στὴ σελ. 2 τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Υπάρχουν βέβαια και εκείνοι που απορρίπτουν ἠθικὰ τὴν κλωνοποίηση, προβάλλοντας σειρά σκέψεων γιὰ τὸν τρόπο χρησιμοποίησής της καὶ τὶς ἀνυχαιότητες τὶς ὁποῖες θὰ προξενήσῃ, ὡς καὶ τὶς ἐνδεχόμενες κοινωνικὲς ἐπιπτώσεις.¹

Μιὰ ἔρευνα τοῦ CNN τὸ 1997 πού ἔγινε σὲ 1005 ἐνήλικες Ἀμερικανούς καὶ ἔχει ὄριο σφάλματος 3% ἔδειξε ὅτι:

89% πίστευαν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη κλωνοποίηση, ἦταν ἠθικὰ ἀπαράδεκτη,

66% πίστευαν ὅτι ἡ κλωνοποίηση ζώων ἦταν ἠθικὰ ἀπαράδεκτη,

69% φοβοῦνται τὴν πιθανότητα κλωνοποίησης ἀνθρώπων.

74% πιστεύουν ὅτι ἡ ἀνθρώπινη κλωνοποίηση, εἶναι ἐνάντια πρὸς τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

19% λένε ὅτι δὲν εἶναι.

Ἐδῶ θὰ ἤθελα νὰ σταθῶ λίγο μέσα ἀπὸ τὴν δυνατότητα πού ἔχω στὴ φυσιολογία τῆς γονιμοποίησης καὶ τῆς κλωνοποίησης. Ἡ γονιμοποίηση εἶναι ἡ πρωταρχικὴ πράξη τῆς διαιώνισις ἑνὸς εἴδους. Συντελεῖται μὲ τὴν τήξη ἑνὸς ωαρίου καὶ ἑνὸς σπερματοζωαρίου τὰ ὁποῖα εἶναι ὄμο πλήρη κύτταρα καὶ τὰ ὁποῖα κατὰ τὴν τήξη ἀλληλοπεριχωροῦνται (ὁ ὅρος εἶναι δανεισμένος ἀπὸ τὴν θεολογία) γιὰ νὰ συμπήξουν τὸ νέο ὄργανισμὸ

1. Βλέπε ἄρθρο Why We Should Ban Human Cloning, the New England Journal of Medicine, July 9, 1998, Volume 339 N. 2.

μονοκύτταρο κατά την ώρα τῆς σύντηξης, πού αὐτοθύ-
ναμα ὅμως καί ἄμεσα ἀρχίζει τήν πολλαπλασιαστική
του λειτουργία, ἀρχικά μέ τή σχάση γιά νά προωθηθῆ
στή συνέχεια στή δημιουργία τῶν βλαστικῶν κυττάρων
καί νά ἀκολουθήσῃ ἡ μορφοποίησι, τοῦ πλήρους ὄντος.

Στήν κλωνοποίησι, μέ ἐνῆλικο DNA χρησιμοποιοῦμε
τό θηλυκό ἀρχικό κύτταρο ἀλλά ἤδη, ἔχουμε ἀφαιρέσει
τόν πυρήνα του, πού ἀντικαθίσταται ἀπό τόν πυρήνα
τοῦ σωματικοῦ κυττάρου, τό ὁποῖο τεχνητά τοποθε-
τοῦμε μέσα σ' αὐτό. Ἀλλά καί ὁ πυρήνας τοῦ σωματι-
κοῦ κυττάρου εἶναι μέρος τοῦ κυττάρου δότη. Ἐπομέ-
νως ἔχομε δύο μέρη, πού στήν πραγματικότητα δέν
ἀποτελοῦν ὁλόκληρες αὐτοῦ ἀπό τό ὁποῖον ἐλήφθησαν,
ὅπως στήν γονιμοποίησι. Μήπως γιά τό λόγο αὐτό καί
ἡ τήξη τους χρειάζεται τήν παρέμβαση τοῦ ἤλεκτρικοῦ
παλμοῦ γιά νά ἀρχίσῃ ἡ λειτουργία τοῦ πολλαπλασια-
σμοῦ, ὅπως ἀναφέρεται στήν τεχνική τῆς Doly; Νομίζω
εἶναι ἓνα πρόβλημα πρὸς ἔρευνα, ἐάν ὄντως ἐπιθυμεῖ ὁ
ἄνθρωπος νά παρεμβαίνει στήν τάξη τοῦ κόσμου, χωρίς
νά ὑπάρχει κίνδυνος νά τήν ἀνατρέψῃ.

Ἀλλά καί εἰς τήν ἔρευνα τοῦ γενετικοῦ ὕλικου, ἡ
ὁποία ὄντως ἔχει προχωρήσει ὑπερβαλόντως ἔχομε νά
κάνομε τίς ἀκόλουθες σχέψεις. Ἡ ἔρευνα προσπελάζει
καί καθιστᾷ ἀντικείμενο τῆς ἐμπειρίας μας τή δομή τῶν
συναποτελούντων τῆ μάζα τῆς γενετικῆς ὕλης ἐπί μέ-
ρους στοιχείων καί ἐξικνεῖται καί εἰς τούς μηχανισμούς
ἀλληλεπιδράσεως αὐτῶν, ὅμως δέν νομίζω ὅτι ἀγγίζει
αὐτό τοῦτο τό μυστήριο τῆς ζωῆς. Ἐπιπρόσθετα ἐμφα-

νίζει μιὰ πολλαπλότητα πού γίνεται ἀπαγορευτική, γιὰ ὀλοκληρωτική ἐμπειρία. Εὐελπιστοῦν οἱ ἐρευνητές ὅτι σέ σύντομο χρόνο θά ἔχουν χαρτογραφήσει, τὰ ἑκατό χιλιάδες περίπου γονίδια τοῦ ἀνθρώπινου DNA ἀλλά ἐν ταυτῶ ἔχουν προσδιορίσει, ὅτι αὐτά ὁρῶν σέ τριπλές ομάδες ἀλληλοσυμπληρούμενες καί ἐπομένως ὑφίσταται ἄπειρος ἀριθμός ἐφαρμογῶν γιὰ τόν ὅποιο ἀδυνατοῦν νά συλλάβουν ἐμπειρικά τήν κατάστασή, του. Καί ἴσως αὐτό νά τὸ ἀντιπαρήρχητο ἀκόμα καί ὁ στοχαστής ἂν δὲν συνέβαινε πρακτικά νά ἔχομε ἐφαρμογές μετὰ ἀπό μιὰ πρώτη ἐμπειρία πρὶν ἔχομε ὀλοκληρωμένη, γνώση, τῶν ἐνδεχομένων παρατηρήσεων.

«Βιώνουμε λοιπὸν σήμερα, τήν ἐκ πρώτης ὄψεως παράλογη βιασύνη, τῆς βιομηχανίας νά ρίχνει στήν ἀγορά συνεχῶς μεγαλύτερη ποικιλία καινοτομικῶν προϊόντων, γιὰ τὰ ὅποια οὔτε οἱ ἐπιστήμονες γνωρίζουν κάθε φορά ἀρκετά, οὔτε βέβαια ἡ κοινωνία ἔχει ἐνημερωθεῖ γιὰ τοὺς τρόπους καί τὰ ὄρια τῆς ἀβλαβοῦς χρήσεως των. γράφει σὲ ἄρθρο του ὁ Ν-Η Γάγγας μὲ τίτλο «Ἡ πορεία πρὸς τὸν 21ο αἰῶνα μπροστὰ σ' ἓνα φράγμα».¹

Νομίζω ὅτι ἡ ἱστορία τῆς φαρμακολογίας ἀναλογικῶς μᾶς προσφέρει παραδείγματα ἐφαρμογῶν, οἱ ὁποῖες ὄχι μόνον ἐγκαταλείφθηκαν ἀλλὰ καί ἀπαγορεύθηκαν ὡς ὑπαίτιοι ἀνωφελῶν ἀποτελεσμάτων (π.χ. Novalgin).

Ἡ δύναμη τῆς ἀνθρώπινης ὀντότητας νά ἐξέρχεται

1. Περιοδικό τοῦ Παν/μίου Ἰωαννίνων "Ἴρις", τεύχος 8ον, Σ/6ριος - 8/6ριος 1999.

ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ τῆς καὶ νὰ προσεγγίξει τὸν περιβάλλοντα
χώρο καὶ ἡ δυνατότητα νοητικῆς ἐπεξεργασίας τῶν
οἰκειομένων προσλήψεων διεμόρφωσε τὴν γενικὰ παρα-
δεκτὴ ἀντίληψη, περὶ ζωντανῆς ὕλης ἡ ὁποία προσδιορί-
ζεται ἀπὸ κάποια συγκεκριμένα χαρακτηριστικὰ ὅπως ἡ
ικανότητα μεταδόσεως τῶν γενετικῶν πληροφοριῶν,
τῆς ἀναπαραγωγῆς καὶ τοῦ μεταβολισμοῦ, τὴν ἀντίδρα-
ση στὸ περιβάλλον καὶ τὴν κίνηση.¹

Ἐπεσήμανε δηλαδὴ μιὰ σειρά φαινομένων τὰ ὁποῖα
προσδιορίζουν τὴν ιδιότητα τῆς ζωντανῆς ὕλης ἀλλὰ δὲν
προσδιορίζουν αὐτὴν καθ' ἑαυτὴν τὴν πραγματικότητα
τῆς ζωῆς. Ἀκόμη, δὲ πιὸ πέρα μὲ βάση τὴν δυνατότητα
τοῦ ἀνθρώπου νὰ παρατηρῆ καὶ νὰ ἐπεξεργάζεται τὰ δε-
δομένα τῶν παρατηρήσεων μέσα στὴ ζωντανὴ ὕλη, δι-
εμόρφωσε τάξεις ζωντανῶν ὄντων γιὰ νὰ φθάσῃ στὴν τά-
ξη τοῦ ἀνθρώπου ὡς τοῦ τελειότερου ἐμβίου ὄντος, τὸ
ὁποῖον ὅμως περιλαμβάνει μιὰ σειρά ιδιοτήτων, τῶν
ὁποίων οἱ ἐνέργειες ἐμφαίνονται, ὅμως ἡ ὑπαίτιος αὐτῶν
αἰτία δὲν ψηλαφεῖται. Ἴσως ἐδῶ νὰ ἐγερθῆ ἡ ἀντίρρη-
ση δὲν ψηλαφεῖται πρὸς τὸ παρόν, μετὰ μάλιστα τὴν τε-
χνολογικὴ ἔκρηξη τῶν τελευταίων χρόνων, ὅμως ἡ προ-
σωπικὴ θέση μας εἶναι ὅτι δὲν προσδοκοῦμε νὰ ψηλα-
φθεῖ οὔτε καὶ στὸ μέλλον ἐγγύτερο ἢ ἀπώτερο. Καὶ
εἶναι μὲν ἀλήθεια ὅτι μιὰ τέτοια θέση δὲν μοιάζει νὰ ἔχῃ
ἐπιστημονικὴ θεμελίωση, ἀλλὰ μιὰ δογματικὴ στάση,
ἀπέναντι στὴν ὑπαρξιακὴ πραγματικότητα τοῦ ἀνθρώ-

1. Πρὸς. ἀρθρο Κ. Σέκερ, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 3.

που και την υπαρκτική παρουσία του κόσμου. Όμως είναι αναγκαία για να καλύψει την υπερβατική δυνατότητα του ποιητικού αίτιου της ζωής, ως πραγματικότητας και όχι ως λειτουργίας.

Ἡ ἀρχὴ τῆς αἰτιοκρατίας, γενικὰ παραδεκτὴ, ἀπαί-
τει ἀρχικὸ αἷτιο ὑπερβατικὸ, ἀνεπιδέξ και αὐθύπαρκτο
μορφοποιούμενο σὲ σημεῖο ἀναφορᾶς μέσω τοῦ ὁποῖου
ἐρμηνεύονται τὰ ὁρώμενα ἐν τῷ κόσμῳ. Μιὰ τέτοια
ὅμως ἀπαίτηση προσδίδει μεθεκτικὴ ἐνέργεια ἀπὸ τὸ
αἷτιο πρὸς τὸ αἷτιατό. Αὐτὴ ἢ θέσει ἀποτελεῖ κοινὸ τό-
πο ὄλων τῶν θρησκευμάτων, τὰ ὁποῖα ἐκφράζουν τὶς
διάφορες βαθμίδες κατακτῆσεως και προσπελάσεως τῆς
ἀνθρώπινης νόησης στὴν μοναδικὴ ἀλήθεια πού ἀπο-
τυπώνει ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης στὴν πρώτη πρότα-
ση τοῦ Εὐαγγελίου Του: «Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ Λόγος και ὁ
Λόγος ἦν πρὸς τὸν Θεὸν και Θεὸς ἦν ὁ Λόγος».¹

Κατὰ τὴν χριστιανικὴ κοσμογονία ὁ ἄνθρωπος εἶναι
ἢ κορωνίδα τῆς δημιουργίας γιὰ τὴν ὁποῖα ὁ Δημιουργὸς
ἐπεδείξατο ἰδιαιτέραν φροντίδα και ἐν ταυτῷ μετέ-
δωσε εἰς αὐτὸν τὴν εἰκόνα Του και τὴν δυνατότητα τῆς
πρὸς Αὐτὸν ὁμοιώσεώς του. Θὰ ἀποτολμοῦσα νὰ πῶ ὅτι
ἢ ἐμπειρία τῆς κλωνοποιήσεως προσέφερε ἐμπειρικὴ
γνώση στὸν ἄνθρωπο τῆς δυναμικῆς μετοχῆς του ὡς
ὄντος στὴν Θεῖα ἐνέργεια θεωρούμενος κλώνος τοῦ δη-
μιουργοῦ του πού παραμένει τέτοιος δυνάμει τοῦ αὐτε-
ξουσίου του.

1. Ἰωαν. Α.1

Ἔχει τὴν εὐλογία τοῦ Θεοῦ νὰ κυριαρχῇ στὸν κόσμον καὶ βάσει αὐτοῦ τοῦ δώρου νὰ τὸν ἐρευνᾷ σὲ ὅλο του τὸ εὖρος καὶ τὸ βάθος, ὅμως ἡ προσπάθειά του νὰ παρέμβῃ στὸ μυστήριο τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ ὕβριν ὑπερβαίνουσα τὰ ὅρια τῆς ὑπαρξῆς του. Ἡ ζωὴ γιὰ μένα εἶναι ἀθύπαρκτη, καὶ δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα τυχαίας ἢ ἀρμονικῆς τῆξης κάποιων στοιχείων. Ἡ δομὴ τῶν στοιχείων τῆς καὶ ἡ Νομοτελειακὴ λειτουργία τους ἀποτελοῦν ἀπλῶς τὴν ἔκφρασή της καὶ ὄχι τὴν ὄντολογία της. Εἶναι ἐπομένως μιὰ πραγματικότητα μέσα στὴν τάξη τοῦ κόσμου.

Σὲ ἓνα κινεζικὸ κείμενο τοῦ 81 π.Χ. δοσμένο στὰ Ἑλληνικὰ ἀπὸ τὸν Χρ. Καφτεράνη διάβασα: «Ὅποιος ἐπιχειρεῖ νὰ πάει πιὸ γρήγορα ἀπὸ τὴ φύση καὶ θέλει νὰ ἐπιταχύνει τὸ ρυθμὸ τῆς εἶναι ἀνόητος· γιὰ παράδειγμα, κάποιος στενοχωριόταν πού τὸ σιτάρι δὲν μεγάλωνε γρήγορα καὶ πῆγε καὶ τράβηξε τὰ στάχυα. Γυρίζοντας στὸ σπίτι εἶπε: «Σήμερα κουράστηκα πολὺ. Βοήθησα τὰ στάχυα νὰ μεγαλώσουν». Οἱ γιοί του ἔτρεξαν νὰ δοῦν τὴ δουλειά του καὶ βρῆκαν τὰ στάχυα μαραμμένα». ¹ Καὶ ἂν εἶναι ἀνόητος στὴν προσπάθεια νὰ ἐπιταχύνει τοὺς ρυθμούς τῆς φύσης ὁ ἄνθρωπος, τί εἶναι ἄραγε ὅταν προσπαθεῖ νὰ τὴν ἀλλάξει;

Στὴ Γένεση, τῆς Π.Δ. διαβάζουμε: «Καὶ ἔλαβε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, ὃν ἔπλασε, καὶ ἔθετο αὐτὸν ἐν τῷ

1. Χρ. Καφτεράνη, "Ἄλας καὶ Σίδηρος", Ἐκδόση Σ. Ι. Ζαχαρόπουλου, 1999, σελ. 48.

παραδείσῳ τῆς τρυφῆς, ἐργάζεσθαι αὐτὸν καὶ φυλάσσειν. Καὶ ἐνετείλατο Κύριος ὁ Θεὸς τῷ Ἀδὰμ λέγων ἀπὸ παντός ξύλου τοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ θρώσει φαγῆν, ἀπὸ δὲ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν, οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ· ἢ ὃ ἂν ἡμέρα φάγητε ἀπ' αὐτοῦ, θανάτῳ ἀποθανεῖσθε».¹

Στὸ χωρίο αὐτὸ ἐπισημαίνω δύο φράσεις: «ἔθετο..... ἐργάζεσθαι καὶ φυλάσσειν» καὶ «ἀπὸ τοῦ ξύλου τοῦ γινώσκειν καλὸν καὶ πονηρὸν οὐ φάγεσθε ἀπ' αὐτοῦ». Γιατὶ στὴν πρώτη βρίσκω τὴν ἐπὶ τοῦ κόσμου κυριαρχία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ δικαιώματός του νὰ τὸν οἰκειωθῆ, στὴ δὲ δεύτερη, προσδιορίζεται σὰν κτίσμα μέσα σὲ ἓνα ὄριο γιὰ νὰ διακρίνεται τὸ κτίσμα ἀπὸ τὸν κτίστη του.

Γι' αὐτὸ θὰ καταλήξω μὲ μιὰ ἀφοριστικὴ πρόταση: Ἄνθρωπε, ἐμβάθυνε ὅσο μπορείς περισσότερο στὴ γνώση τοῦ κόσμου, ψηλάφισε τὴ σοφία τοῦ Δημιουργοῦ, μὴν ἀποτολμήσης μόνο τὸ ἔργο Του. Ἡ ὕβρις θὰ εἶναι μεγάλη, καὶ τὸ τίμημα βαρὺ, γιατί τίποτε δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσῃ, τὸν ἑαυτὸ του.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΑ: Γ. ΔΟΥΒΑΛΗ - Ε. ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
2ης ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 41 - ΙΩΑΝΝΙΝΑ - ΤΗΛ. 0651/20.544